

Голас Радзімы

№ 11 (1737)
18 сакавіка 1982 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Добры настрой у інжынера Вольгі ЕРАФЕЕВАЙ. Яна, як і многія мінчане, выехала ў выхадны дзень за горад на поездзе «Здароўе». [Фотарэпартаж аб поездзе выхаднога дня змешчаны на 3-й стар.]

У РЭСПУБЛІЦЫ ПРАЦЯГВАЕЦЦА
ПОШУК СУЧАСНАГА ТЫПУ СЕЛЬС
СКАГА НАСЕЛЕНАГА ПУНКТА

«Дом на любы густ»
стар. 2, 3

ЗАПРАШАЕМ СУАЙЧЫННІКАЎ
ПРЫНЯЦЬ УДЗЕЛ У ВІКТАРЫНЕ,
ПРЫСВЕЧАНАЙ 60-ГОДДЗЮ ўТВА
РЭННЯ САЮЗА САВЕЦКІХ САЦЫЯ
ЛІСТЫЧНЫХ РЭСПУБЛІК

«Што вы ведаеце пра СССР!»
стар. 5

ТРАДЫЦЫЯ НАРОДНАГА ТКАЦ
ВА У РАБОТАХ МАСТАЧКІ

«Вясна зязюляй кувала...»
стар. 7

АБ ВЫНІКАХ ЭКСПЕРЫМЕНТАЛЬНАГА БУДАЎНІЦТВА НА СЯЛЕ РАЗВАЖАЕ СПЕЦЫЯЛІСТ

ДОМ НА ЛЮБЫ ГУСТ

ПРЫЯЗДЖАЙЦЕ ў Малец. Вы ўбачыце ў кожным доме поўны дастак. Апрамаем, як гараджане. Мой сямейны бюджэт вытрымаў адразу два сур'ёзныя фінансавыя выпрабаванні: наваселле з заменай мэблі, а потым вяселле дачкі.

Перш шмат сіл у нас, жанчын, ішло на хатнія справы. Каб управіцца па дому, трэба было ўставаць зацемна. Цяпер прыдзе з работы, уключыш газавую пліту, лічаныя мінуцы — абед гатовы. Не трэба дровы секчы, ваду цягаць з калодзежа. На кухні, у ваннай у любы час ёсць халодная і гарачая вада. Проста не нарадуешся, — так расказвае аб адным з цяперашніх сучасных пасёлкаў Беларусі яго жыхарка, даярка саўгаса «Малец» Бярозаўскага раёна К. Гурэўская. Згаджаюцца з ёю настаўніца, шафёр, электрык, пенсіянерка.

Такі пасёлак — вынік пошукі аптымальнага варыянта сучаснага сельскага населенага пун-

кта ў рэспубліцы, які вёўся шляхам эксперыментальна-паказальнага будаўніцтва. Сёння ўвогуле завершана ўзвядзенне асноўных вытворчых, культурна-бытавых аб'ектаў у сямі гаспадарках. Гэтыя гаспадаркі размешчаны ў розных зонах рэспублікі: калгасы імя Калініна і «Чырвоная змена» — у Мінскай, «Прагрэс» — у Гродзенскай, саўгасы «Сялюты» — у Віцебскай, «Леніна» — у Магілёўскай, «Камуніст» — у Гомельскай, «Малец» — у Брэскай абласцях.

ВІБАР гаспадарак ажыццяўляўся з такой мэтай, каб само іх размяшчэнне таксама дапамагло выветліць многія сацыяльныя і эканамічныя пытанні. Скажам, саўгас «Сялюты» і калгас «Прагрэс» размешчаны каля абласных цэнтраў — адпаведна Віцебска і Гродна. Тут можна было прасачыць уплыў горада на фарміраванне новага тыпу пасялення для сельскай мясцовасці. Калгасы імя Калініна і

«Чырвоная змена» Мінскай вобласці, наадварот, знаходзяцца далекавата ад Мінска і адзін ад аднаго, што садзейнічала іх больш або менш «ізаляванаму», самастойнаму развіццю. Тут таксама меркавалася прасачыць некаторыя тэндэнцыі сельскага ўкладу і працэс яго абнаўлення ў такіх умовах.

Пастановай ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР «Аб комплексным эксперыментальна-паказальным будаўніцтвам у калгасах і саўгасах рэспублікі», прынятай у 1969 годзе, ставіліся дзве асноўныя задачы. Першая — правесці практычны праекты забудовы і добраўпарадкавання сучасных сельскіх пасёлкаў, праекты новых тыпаў і эксперыментальных жылых, грамадскіх і вытворчых будынкаў, комплексаў, інжынернага абсталявання, перадавых метадаў арганізацыі будаўніцтва. Другая — паказаць сельскаму насельніцтву шляхі перабудовы існуючых паселішчаў у добраўпарадкавання пасёлкі, пака-

заць больш дасканалыя тыпы жылых і грамадскіх будынкаў, прагрэсіўныя метады гаспадарання на базе вытворчых комплексаў з перадавай тэхналогіяй. А ў канчатковым выніку — стварыць пасяленне-праобраз будучых сёл, дзе спалучаліся б гарадскі камфорт і выгоды сельскага жыцця, а праца была б блізкай да прамысловай і звязана са спецыфікай сельскагаспадарчай вытворчасці.

За дзесяць гадоў (1969—1979) у эксперыментальных гаспадарках затрачана больш 110 мільёнаў рублёў дзяржаўных і калгасных сродкаў і закончана будаўніцтва першачарговых комплексаў жылых, грамадскіх будынкаў, культурна-бытавых і вытворчых аб'ектаў. Як удалося ажыццявіць задуманае, гавораць водгукі людзей, адным з якіх і пачаты гэты артыкул.

На рассяленне ў рэспубліцы ўвогуле сёння ўплывае далейшы працэс збліжэння горада і вёскі, які пачаўся яшчэ ў гады першых пяцігодкаў. З'яўляюцца і хутка растуць новыя сацыяльна-эканамічныя цэнтры, што

размяшчаюцца на аддаленых ад існуючых ачагоў індустрыялізацыі тэрыторыях. За пасляваенны перыяд з'явілася многа новых гарадоў, якія зрабілі ўплыў і на сельскі ўклад у цэлых рэгіёнах. А закладзеныя ў дзевятай пяцігодцы асновы аграпрамысловай кааперацыі ў сельскай гаспадарцы і пераапрацоўчых галінах прамысловасці выраслі ў Беларусі ў міжгаспадарчыя вытворчыя аб'яднанні, у якія ўваходзяць цяпер усе калгасы і саўгасы. Сувязі такім чынам умацоўваюцца, садзейнічаюць стварэнню вытворчых комплексаў і адміністрацыйна-сельскагаспадарчых раёнаў.

Фарміраванне і развіццё сучасных міжгаспадарчых апорных цэнтраў сельскага рассялення ў рэспубліцы мае на мэце тэрытарыяльнае выраўноўванне сацыяльных умоў, паліпшэнне эканамічных прапорцый у размяшчэнні вытворчасці, з'яўляецца важнай часткай дзяржаўнай палітыкі перспектывага рассялення.

Пачатку эксперыменту папярэднічала вялікая работа архітэктараў, эканамістаў, сацыяла-

падзеі • людзі • факты

Афіцыйныя сустрэчы

ВІЗИТ ПРЭЗІДЭНТА ФІНЛЯНДЫ

У час перагавораў.

Па запрашэнню Прэзідэнта Вяроўнага Савета СССР 9 сакавіка ў Маскву з дзелавымі візітамі прыбыў Прэзідэнт Фінляндскай Рэспублікі Мауна Койвіста. У той жа дзень у Крамлі адбыліся савецка-фінляндскія перагаворы.

Л. І. Брэжнеў у ходзе перагавораў падкрэсліў, што Савецкі Саюз нязменна выступае за трывалую дружбу, добрасуседства і шырокае ўзаемавыгаднае супрацоўніцтва з Фінляндіяй, пачатак якім паклаў заснавальнік Савецкай дзяржавы У. І. Ленін.

М. Койвіста заявіў, што Фінляндія будзе няўхільна працягваць выпрацаваны прэзідэнтамі Ю. Паасківі і У. Кеканенам знешнепалітычны курс, цэнтральнае месца ў якім займае ўсебаковае развіццё адносін з СССР на аснове Дагавора аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемнай дапамозе 1948 года.

Былі адзначаны маштабнасць і пастаянны рост традыцыйных савецка-фінляндскіх гандлёва-эканамічных сувязей, якія развіваюцца ў адпаведнасці з доўгатэрміновай праграмай развіцця і паглыблення гандлёва-эканамічнага, прамысловага і навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва, што дзейнічае да 1995 года.

Пры разглядзе актуальных міжнародных праблем было канстатавана супадзенне пазіцый дзвюх краін па пытаннях, якія датычаць захавання міру і далейшага развіцця працэсу разрадкі, спынення гонкі ўзбраенняў, ліквідацыі існуючай напружанасці ў міжнародных адносінах і развіцця раўнапраўнага супрацоўніцтва паміж дзяржавамі.

10 сакавіка Прэзідэнт Фінляндскай Рэспублікі М. Койвіста прыбыў у Ленінград. Ён сустрэўся з кіраўнікамі горада, усклаў кветкі да помніка У. І. Леніну каля Смольнага, на Піскароўскіх могілках і да манумента на плошчы Перамогі. М. Койвіста наведаў Смольны, агледзеў мастацкія калекцыі Эрмітажа. 11 сакавіка Прэзідэнт Фінляндцы адбыў на радзіму.

НОВАБУДОУЛІ

СТВАРАЛЬНІКАМ МАЗЫРСКАГА ГІГАНТА

У сувязі з завяршэннем будаўніцтва Мазырскага нафтаперапрацоўчага завода і паспяховым асваеннем яго вытворчых магутнасцей удзельнікам працоўнай перамогі сардэчна павіншаваў Генеральны сакратар

ЦК КПСС, Старшыня Прэзідыума Вяроўнага Савета СССР Л. І. Брэжнеў. У віншаванні, у прыватнасці, гаворыцца: «Пабудаваны вамі сучасны завод аснашчаны устаноўкамі вялікай магутнасці, якія забяспечваюць высокую эфектыўнасць вытворчасці і якасць прадукцыі. Пры ўзвядзенні завода адначасова ажыццёўлена будаўніцтва жылля, аб'ектаў культуры і быту, што садзейнічала датэрміноваму асваенню новай вытворчасці. Жадаю вам новых працоўных перамог».

Людзі дваццаці нацыянальнасцей працуюць на Мазырскім нафтаперапрацоўчым заводзе. Многія з іх узводзілі тэхналагічныя ўстаноўкі і цяпер паспяхова асвойваюць вытворчасць. Апошняя тэхналагічная ўстаноўка па вытворчасці вадкіх парафінаў асвоена ў рэкордна кароткі тэрмін — за два месяцы замест нарматыўных шасці. Скарочаны нарматыўныя расходы сыравіны, паліва і электраэнергіі. Народнай гаспадарцы краіны пастаўлены дадаткова дзiesiąты тысяч тон нафтапрадуктаў.

НАВУКА

ГАДАВЫ СХОД АН БССР

Вынікі навукова-даследчай, доследна-канструктарскай і арганізацыйнай дзейнасці калектыву Акадэміі навук БССР за 1981 год абмеркаваны на праішоўшай у пачатку сакавіка сесіі агульнага гадавога сходу АН БССР.

Уступным словам сход адкрыў прэзідэнт АН БССР Герой Сацыялістычнай Працы акадэмік АН СССР М. Барысевіч.

Сярод важнейшых дасягненняў вучоных адзначалася павышэнне практычнай значнасці даследаванняў, паскарэнне ўкаранення ў вытворчасць завершаных распрацовак. Толькі за год эканамічны эффект ад рэалізацыі ў прамысловасці і сельскай гаспадарцы вынікаў навуковага пошуку склаў 168 мільёнаў рублёў. Далейшае расшырэнне атрымалі фундаментальныя даследаванні, якія паспяхова развіваліся ва ўсіх навуковых падраздзяленнях акадэміі.

Аўтаматызацыя вытворчасці

СТАНОК-ЗАКРОЙШЧЫК

У мінскім аб'яднанні імя Кірава пачаты выпуск новых універсальных адрэзных станкоў з лікавым праграмным кіраваннем. Яны самі рацыянальна кроіць метал для паўфабрыкатаў дэталей, што ідуць на механічную апрацоўку, робяць загатоўкі мінімальна дапусцімых размераў. У гэтых аўтаматах удасканалены інструмент і сістэма кіравання. Яны лёгка ўключаюцца ў замкнёныя механізаваныя ўчасткі, працуючы пад кіраўніцтвам ЭВМ. Падобныя комплексы дазваляць поўнаасцю аўтаматызаваць практычна любую нарыхтоўчую вытворчасць.

ДЭМАГРАФІЯ

100-ТЫСЯЧНЫ ЖЫХАР ПІНСКА

Дачка, якая нарадзілася ў работніцы Пінскага суднабудавніча-суднарамонтнага завода Надзеі Смолінай, стала стотысячнай жыхаркай горада. Бацькі назвалі яе Ірынай.

У сям'і патомнага рабочага В. Смоліна і яго жонкі Ірыны — першынец.

...І 200-ТЫСЯЧНЫ — БРЭСТА

Нарадзіўся двухсоттысячны жыхар Брэста. Маці новаароджанага — Людміла Якімовіч працуе вязальшчыцай на панчошным камбінаце — бацька Віктар Якімовіч — цяляр гармакамабіната. Адбылася ўрачыстая рэгістрацыя дзіцяці. Бацькам быў надданы прывітальны адрас Брэсцкага гарадскога Савета народных дэпутатаў і ўручаны медаль новаароджанага.

ЯКОЕ НАДВОР'Е

НА СПАДАРОЖНІКУ ІО?

Штодзённа ў Інстытут цепла- і масаабмену імя А. Лыкава АН БССР прыходзіць самая разнастайная карэспандэнцыя. Шмат канвертаў са штэмпелямі гарадоў іншых дзяржаў, што сведчыць аб шырокіх кантактах беларускіх вучоных са сваімі замежнымі калегамі.

Нядаўна пошта прынесла свежы нумар міжнароднага часопіса «Цепла і масаабмен», які выходзіць у выдавецтве «Пергамон-Прэс» у Оксфардзе. Рэдактары часопіса — вядучыя вучоныя ў галіне цеплаабмену СССР, Англіі, ЗША, Францыі, ФРГ, Японіі.

У ім ёсць публікацыі і беларускіх вучоных: А. Мартыненкі і Р. Салаухіна.

— Выданне часопіса — гэта толькі адзін з каналаў міжнародных сувязей нашых навуковых работнікаў, — расказаў нашаму карэспандэнту вучоны сакратар па міжнародных сувязях В. Ганчаронак. — Пры інстытуце працуе Міжнародны цэнтр акадэміі навук сацыялістычных краін, які каардынуе дзейнасць вучоных і навуковых устаноў у галіне цепла- і масаабмену. Тут арганізуюцца школы, семінары, стажыроўкі. Свежы прыклад: нядаўна з поспехам абараніў дысертацыю кубінскі спецыяліст, адзін з аспірантаў Цэнтра Карэла Бельё Эвеля. Савецкія калегі цёпла павіншавалі маладога кубінскага вучонага.

У беларускай сталіцы на працягу ўжо 20 гадоў перыядычна праводзіцца ўсесаюзная і міжнародная канферэнцыя па цепла- і масаабмену. Апошняя, VI Усесаюзная, праходзіла ў 1980 годзе.

Беларуская навука аб цепла- і масаабмене прадстаўлена яшчэ ў адной буйнейшай міжнароднай арганізацыі — Міжнародным цэнтры ў Югаславіі. Вядомы беларускі вучоны акадэмік А. Лыкаў, чьё імя носіць цяпер ЦМА, быў адным з заснавальнікаў гэтага цэнтра. Нядаўна быў заснаваны медаль імя А. Лыкава, якім штогод узнагароджваюцца найбольш выдатныя вучоныя.

Інстытут удзельнічае ў праграме супрацоўніцтва паміж АН СССР і Нацыянальным навуковым фондам ЗША. Абмен спецыялістамі, падрыхтоўка сумесных навуковых публікацый для савецкіх і амерыканскіх выдавецтваў — воль некаторыя з форм існуючых кантактаў.

Намеснік дырэктара ЦМА В. Барадуля пазнаёміў нас з вядомым амерыканскім вучоным прафесарам з Нью-Йоркскага ўніверсітэта ў Стюні-Брук Робертам Сесам. Ён займаецца праблемамі радыяцыйнага пераносу, звязанымі з даследаваннямі атмасферы планет, а таксама вывучае кліматычныя змяненні на Зямлі, плённа працуе ў галіне аховы навакольнага асяроддзя. У Мінск Р. Сес прыедзе 12-ты раз, яго добра ведаюць у Маскве і Ленінградзе, у навуковых колах вядома яго кніга «Цеплаабмен выпраменьваннем», перакладзеная на рускую мову.

...Гарачы ліпеньскі дзень 1937 года. Ванкувер. Тысячы жыхароў горада прыйшлі на мясцовы аэрадром, каб убачыць завяршэнне

гаў і многіх іншых спецыялістаў. Эксперымента павінен быў зацвердзіць або абвергнуць іх разлікі, указаць шляхі развіцця вёскі на сучасным этапе. Напрыклад, ва ўмовах забудовы жылых пасёлкаў вельмі актуальнае пытанне размяшчэння гаспадарчых пабудов для асабістай жывёлы. У пасёлках Леніна, Сноў, Камунар быў выбраны варыянт, калі хлявы будавалі на адлегласці да 15 метраў ад жылых дамоў. Вопыт паказаў, што, нягледзячы на зручнасць (гаспадарка побач з домам), такая планіроўка заняўшая ў санітарных адносінах тэрыторыя і дом хутка засмечваюцца. У іншых пасёлках гаспадарчыя пабудовы размяшчаны ў 100—200 метрах ад дамоў і ўяўляюць сабой блокі са спараных хлявоў з кармакухняй. І трэці варыянт — грамадскія двары для асабістай жывёлы, размяшчаныя ўдзельчыні ад жылрой зоны. У кожным варыянце ёсць свае плюсы і мінусы, а аптымальны варыянт яшчэ пакуль не знойдзены...

Эксперымента, закліканы даць адказ на пытанні сённяшняга дня, паставіў новыя, якія трэба будзе вырашаць заўтра. Рост даходаў сельскага насельніцтва вядзе да павелічэння колькасці асабістых аўтамашын. Таму на вёсцы чакаецца, а ў эксперыментальных пасёлках цяпер абазначылася праблема абароны чалавека і навакольнага

асяроддзя ад шкодных вынікаў сельскай аўтамабілізацыі.

Адной з важнейшых мэт эксперымента было павышэнне ўзроўню сельскагаспадарчай вытворчасці. Ацэнка гэтай пазіцыі на прыкладзе калгаса «Прагрэс» Гродзенскага раёна сведчыць на карысць выбранага шляху развіцця вёскі. Рост вытворчасці і эфектыўнасці ўсіх галін калгаса значна вышэйшы за сярэдня паказчыкі калгасаў рэспублікі. Сярэдняя заробатная плата, напрыклад, трактарыстаў у «Прагрэсе» павялічылася са 179 рублёў у 1971 годзе (пачатак эксперымента) да 251 рубля ў 1980 годзе. У калгасе выкарыстоўваюцца метады навуковай арганізацыі працы, у большасці механізатараў — вышэйшая кваліфікацыя, больш палавіны спецыялістаў сельскай гаспадаркі маюць вышэйшую адукацыю.

ПЕРАБУДОВА гаспадаркі змяніла характар працы людзей, развівае калектывізм, садзейнічае гарманічнаму спалучэнню асобы і грамадства. Аб адносінах паміж людзьмі ў калгасе «Прагрэс» можна меркаваць па тым, якія адказалі на пытанні ў праведзенай тут сацыялагамі анкеце. Амаль палавіна калгаснікаў лічаць адносіны вельмі добрымі, астатнія далі ім наступныя адзакі: «нармальныя»,

«добрая амаль з усімі». Тых, хто адносіны ў калектыве лічаць «пасрэднымі», не набралася і аднаго працэнта. Ва ўмовах абноўленай калгаснай вёскі з'явіліся магчымасці для больш поўнага задавальнення жыццёва важных патрэбнасцей, намерцелася тэндэнцыя да ператварэння працы ў адну з першых патрэбнасцей. Аб гэтым гаворыць адказ калгаснікаў на пытанне, што ім падабаецца ў іх рабоце. Большасць адзначылі наступнае: «прыемна працаваць у добрым, дружным калектыве», «праца цікавая і патрабуе кемлівасці», «прыцягвае добрая арганізацыя працы». Адмоўных адказаў не было, але мелі месца меркаванні крытычнага плана, напрыклад: «праца цікавая, але аднастайная».

Аб неабходнасці пераўтварэння сельскага быту, умоў працы, структуры сельскагаспадарчай вытворчасці гавораць многія факты сацыялагічных даследаванняў у эксперыментальных гаспадарках. Напрыклад, вучні 8—10 класаў Верцялішкаўскай школы ў большасці сваёй маюць намер працягваць вучобу ў інстытутах і тэхнікумах, аддаюць перавагу прафесіям урача, настаўніка, спецыяліста сельскай гаспадаркі. Арыентацыя моладзі на разумовую працу патрабуе адпаведнага ўзроўню вытворчасці і жыцця на сяле.

Важна, што знойдзены і тыпы дамоў, якія калгаснікі лічаць найбольш прыдатнымі для сельскай мясцовасці. Напрыклад, за аднакватэрны дом у двух узроўнях у «Прагрэсе» выказалася больш палавіны калгаснікаў, за чатырохкватэрны двухпавярховы — 31 працэнт апытаных, за двухкватэрны ў двух узроўнях — 8,8, за шматкватэрны — 6,2 працэнта. Аналіз адказаў па прафесійна-навуковых групках паказаў, што большасць будаўнікоў, механізатараў аддаюць перавагу чатырохкватэрнаму дому з размяшчэннем кватэр на двух паверхах. За аднакватэрны дом выказалася большасць палітвораў, жывёлаводаў, таму што ў гэтых дамах ёсць скляпы для захоўвання гародніны і фруктаў.

УЛІКУ важнейшых момантаў жыцця на вёсцы — фактар свабоднага часу, наяўнасць умоў для яго правядзення. У калгасе «Прагрэс» любімымі формамі адпачынку людзі лічаць кіно, тэлебачанне, чытанне, спорт, мастацкую самадзейнасць... Па ўсім відаць, што пераважае духоўны пачатак, і гэта сведчыць аб культурным узроўні жыхара абноўленай вёскі.

Аб усім, што ёсць у калгасе, як жывуць людзі, яго першы старшыня, які ўзначальваў гаспадарку да вайны, Уладзімір

Лалыш сказаў: «У калгасе справы добра пайшлі. Дзе бало было, там раскінулася ніва. Нават не верыцца, што такімі сталі нашы Верцялішкі. У дзяцінстве нам расказвалі казкі аб церамах. А тое, што мы бачым у нашым сяле сёння, не казка, а радасная ява».

Рэспубліка працягвае перабудову вёсак і дасягнула ў гэтым значных поспехаў. Па выніках чарговага этапу ўсесаюзнага агляду-конкурсу на лепшую забудову і добраўпарадкаванне сельскіх населеных пунктаў з 29 дыпламаў гонару ВДНГ СССР, якімі журы конкурсу адзначыла найбольш удалыя архітэктурныя задумы і іх увасабленне, восем прыйшлося на долю аб'ектаў, узведзеных у Беларусі. Дзевяць сельскіх населеных пунктаў рэспублікі ўзнагароджаны дыпламамі першай ступені. Гэтым поспеху ў многім садзейнічае эксперыментальны пошук сельскага дома на любы густ, які ажыццявіла Беларусь.

Уладзімір АЛЯШКЕВІЧ,
начальнік аддзела
жыллёвай і камунальнай
гаспадаркі
Дзяржплана БССР.

гістарычнага беспасадачнага пералёту Масква — Ванкувер цераз Паўночны полюс. З кожнай хвілінцы расце напружанне. І вось, нарэшце, ён — вялікі АНТ-25 — вынырае з аблакаў. Над аэрадромам грывнула невядомая раней рускае «ура!» слаўным савецкім сакалам — Чкалаву, Байдукову і Беякову. Савецкія лётчыкі пераадолелі тады небывалую па тых часах адлегласць — звыш 12 тысяч кіламетраў за 63 з паловай гадзіны. Скандзіруючы разам з усімі «ура!», Роберт Сес, тады яшчэ хлапчук, не падазраваў, што яго лёс у далейшым цесна перапляецца з савецкай навукай.

Прафесар успомніў гэтую кранальную гісторыю свайго дзяцінства.

У гутарцы Р. Сес шырока ўсмехаецца. Ён, як і ўсе амерыканцы, любіць вобразы. Вычэрчвае ў паветры ўмоўны трохвугольнік: Мінск — Нью-Йорк — Юпітер. Потым з дапамогай перакладчыцы тлумачыць сэнс вобраза. У выніку шматгадовага супрацоўніцтва былі супастаўлены даныя, атрыманыя амерыканскім спадарожнікам «Ваіджэр-1» аб атмасферы спадарожніка Юпітэра і ў лабараторным эксперыментамі беларускіх вучоных. Вынік — цікавая навуковая інфармацыя аб уплыве розных фактараў на змяненні ў атмасферы Зямлі.

Наша гутарка пераходзіць на традыцыйныя праблемы — аб перспектывах сумесных савецкіх і амерыканскіх даследаванняў. Усмешка знікае з твару прафесара Сеса.

— Перад самым адлётам у вашу краіну я прачытаў у «Нью-Йорк таймс» афіцыйную заяву Р. Рэйгана. У ёй прэзідэнт ЗША падкрэсліў, што яго адміністрацыя мае намер спыніць супрацоўніцтва з Савецкім Саюзам па праграмах «Навука і тэхніка» (часткай якой з'яўляюцца сумесныя даследаванні ў галіне цепла- і масаабмену), а таксама «Энергія». Наўрадліва, што ў абсалютнай большасці маіх калег, і ў мяне асабіста, гэтае рашэнне магло выклікаць толькі здзіўленне, бо зусім нядаўна наша праграма была прызнана Нацыянальным навуковым фондам ЗША як адна з самых перспектывных. Неразумныя рашэнні не ўпрыгожваюць любога чалавека. Але яны становяцца небяспечнымі для ўсіх, калі зыходзяць ад надзеленага ўладай палітыка. Сам я палітыкай не займаюся, але непрадбачлівасць падобных мер і страты ад іх для навукі і ўзаемаразумення відавочныя.

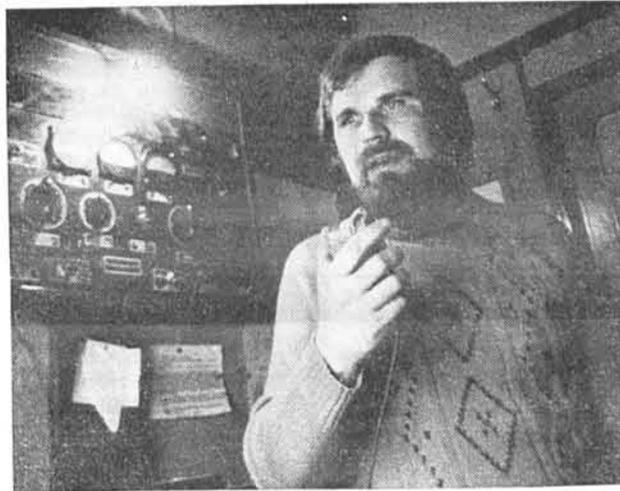
Прафесар Р. Сес расчаравана разводзіць рукамі: «На жаль, амбіцыі тут узялі верх над разумным сэнсам. Довады амерыканскіх вучоных аб узаемавыгаднасці супрацоўніцтва і іх пратэсты супраць згортвання навуковых сувязей у разлік не прымаюцца».

Расчараванне прафесара цалкам зразумелае...

Наша далейшая размова аб дзейнасці беларускіх вучоных на міжнароднай арэне праходзіла ў кабінце намесніка дырэктара ЦМА В. Барадулі. Валянцін Аляксеевіч расказаў аб паспяховым выкананні заплававанага навуковага даследаванняў, аб маючых адбыцца сімпозіумах, якія будуць праходзіць на базе ЦМА.

— Прыемна, што работа беларускіх вучоных прыцягвае ўвагу буйнейшых навуковых цэнтраў СССР, а таксама замежных краін. Вось і нядаўна ў Гродна праходзіла Міжнародная школа-семинар «Цепла- і масаабмен у плазмахімічных працэсах». Наперадзе — новыя даследаванні, новыя адкрыцці.

Анатоль ДОЖЫН.

ПОЕЗД ВЫХАДНОГА ДНЯ

Турыстычны поезд выходнага дня «Здароўе» ведаюць многія жыхары сталіцы. Кожную суботу і нядзелю вольна сёму зіму запар мінчане сем'ямі і цэлымі калектывамі, з лыжамі і санкамі збіраюцца на Прывакзальнай плошчы. Яны адпраўляюцца за горад падыхаць свежым паветрам, пакатацца з горад на санках ці прайсці па лыжні, што, як змейка, уецца ў сасновым лесе.

Поезд мерна пастукае коламі, вольна праплылі апошнія гарадскія дамы. Пасажыры займаюцца сваімі справамі: хто чытае свежыя газеты, часопісы, нехта гуляе ў шахматы ці шашкі, — аб усім гэтым паклапаціліся супрацоўнікі Мінскага бюро падарожжаў і экскурсій.

Разам з адпачываючымі едуць сем інструктараў, якія выведдуць лыжнікаў на падрыхтаваныя імі лыжныя трасы, урач заўсёды гатовы аказаць, калі неабходна, дапамогу. Інструктар Святлана Бараноўская па радыё знаёміць адпачываючых са слаўнымі мясцінамі, праз якія пралёг шлях по-

езда. Кіруе ўсім, што адбываецца ў час падарожжа, дырэктар поезда Браніслаў Герман.

І вольна канечны прыпынак — станцыя Уша. Усе дружна накіроўваюцца ў бок лесу. Пасля трохгадзімнай лыжнай прагулкі і невялікага адпачынку можна аглядаць слаўнасці пасёлка Краснае, а ў мясцовай сталойцы турыстаў ужо чакае смачны абед. Білет на поезд, турыстычнае абслугоўванне і абед уваходзяць у цэную, кошт якой усяго тры рублі. Вечарэ. Поезд узяў кірунак на Мінск, і на працягу ўсяго яго шляху не змаўкаюць у вагонах вясёлыя песні і жарты.

Шэсць гадзін за горадам прыносяць бадзёрнасць і добры настрой на ўвесь рабочы тыдзень.

НА ЗДЫМКАХ: дырэктар поезда Браніслаў Герман; на канечным прыпынку; аматар вострых адчуванняў; на экскурсіі ў пасёлку Краснае; дамоў з песняй!

Я. КОСАУСКІ.
Фота аўтара.

Ёсць людзі, усё свядомае жыццё якіх, — яркі подзвіг у імя шчасця працоўнага народа. Іменна такім і быў Аляксандр Чарвякоў. Нарадзіўся ён 8 сакавіка 1892 года ў вёсцы Дукарка Дукорскай воласці Мінскай губерні. Скончыў спачатку прыхадскую школу, затым — гарадское вучылішча і паспяхова вытрымаў экзамен на званне народнага настаўніка. Яшчэ ў гарадскім вучылішчы Чарвякоў цвёрда вырашыў прысвяціць сваё жыццё служэнню працоўнаму народу. Чым мог, дапамагаў сялянам, прымаў удзел у рабоце таварыства «Веды», якое ставіла на мэце распаўсюджанне сацыялістычных ідэй.

Ішла імперыялістычная вайна. Царскай Расіі патрэбны былі салдаты. Восенню 1915 года А. Чарвякова прызвалі ў армію. Вайна перамалала асноўныя афіцэрскае кадры, і ўраду давялося папаяцца іх за лік выхадцаў з розначынаў. Так трапіў Аляксандр Рыгоравіч у Аляксандраўскае ваеннае вучылішча, адкуль у ліпені 1916 года ў званні прапаршчыка быў накіраваны ў Іркуцк афіцэ-

асаблівай сілай праявіліся арганізатарскія і палітычныя здольнасці Аляксандра Рыгоравіча. З уласцівай яму энергіяй ён уключыўся ў ажыццяўленне задач па будаўніцтву сацыялізму ў Беларусі.

Вялікі ўклад унёс А. Чарвякоў ва ўтварэнне СССР. Ён удзельнічаў у рабоце камісіі па распрацоўцы праекта рашэння аб узаемаадносінах паміж РСФСР і іншымі савецкімі рэспублікамі. На IV Усебеларускім з'ездзе ў снежні 1922 года А. Чарвякоў у сваім яркім дакладзе абгрунтаваў гістарычную неабходнасць утварэння раўнапраўнага брацкага саюза нацыянальных рэспублік, раскрыў значэнне такога дзяржаўнага саюза для паспяховага будаўніцтва сацыялізму.

З'езд адзінагалосна прыняў Дэкларацыю, у якой гаварылася: «IV з'езд Саветаў Беларусі выказвае глыбокую ўпэўненасць, што з'езд РСФСР сумесна з прадстаўнікамі Украіны, Беларусі і Закаўказскіх рэспублік створыць адзіны, моцна згуртаваны саюз працоўных усіх брацкіх рэспублік, даручае сваёй дэлегацыі, выбіраемай для

ПОСПЕХ І ПАПУЛЯРНАСЦЬ

МАЛАДОГА БЕЛАРУСКАГА БАРДА

ТЭМЫ ПЕСЕНЬ ПАДКАЗВАЕ ЖЫЦЦЁ

Імя Алега Ацмана вядома аматарам беларускай самадзейнай песні не першы год. Аўтар-выканаўца балад палюбіўся студэнтам Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, дзе ён займаецца на апошнім курсе філалагічнага факультэта. Яго пазытыўна-песенная творчасць прыйшла даспадобы ўсім, перад кім ён хоць раз выступаў — будзь гэта ў калгасным клубе ці на заводзе. Песні самадзейнага спевака, у якіх пяецца пра лёс міру, зямлі, пра любоў да роднага краю, пра сувязь мінулага з сучасным, адразу і назаўсёды западаюць у сэрца слухача, кранаюць пшчотнасцю, падкупаюць шчырасцю.

У чым сакрат поспеху маладога беларускага барда? Мусіць, у яго таленце. Ім хлопец надзелены шчодра. Прыгожы голас, добрае пачуццё рытму і мелодыі, тонкае адчуванне пазытыўнага слова даліся яму ў спадчыну ад бацькоў, сялян з хутара Крупкі, што ў Мастоўскім раёне. На ўсё наваколле славілася сям'я півучых Ацманаў. Там, у Крупках, сярод маляўнічых краявідаў, прайшло маленства і дзяцінства Алега. Там ён вучыўся любові і пашане да роднае песні, там упершыню загучаў ягоны голас, у якім адразу выразна пачуліся багатыя нацыянальнымі каларытам інтанацыі, мелодыі, рытмы. Блізкасць яго песні да народнай, без якой самы магутны талент быў бы бездапаможны, таксама спрыяла поспеху.

Але ўдача прыйшла не адразу. Не адразу адшукаў ён свой стыль, які пазней абумовіў творчае аблічча маладога песняра. Але з дзяцінства марыў пра сцэну, пасля першага выступлення яшчэ ў школе. Здавалася, усё спрыяе здзяйсненню мары: талент, грунтоўныя веды, набытыя ў Мастоўскай дзесяцігодцы, ужо прыадчынілі дзверы тэатральна-мастацкага інстытута. І ў апошні момант не прайшоў на конкурс. Крыўдаваць няма на каго, прысуд справядлівы. Трэба яшчэ лепш падрыхтавацца да ўступных экзаменаў. Год працы рабочым на заводзе — не толькі па-

стойліва шукае сваю песню, адпаведную не толькі яго вакальным даным, але і блізкую яму па духу. Якой павінна яна быць, пра што пойдзе ў ёй гаворка? Ну, вядома, пра тое, што хвалюе нашага сучасніка — мір, каханне, любоў да Радзімы. Здаецца, песень на гэтыя адвечныя тэмы колькі хочаш. Але адны з іх спевака не задавальняюць музычнай ці рытмічнай асновай, другія — інтэрпрэтацый ідэяй, пазытыўным радком, трэція... А ўвогуле, чаму не паспрабаваць пісаць песні самому? І Алег рашыўся на гэта. Атрымалася не адразу. Вось тады і адчуў патрэбу дасканала авалодаць пазытыўным словам. І паступіў на філалагічны факультэт універсітэта. Паралельна з вывучэннем роднай мовы і вуснай пазытыўнай творчасці ён самастойна вучыцца ігра на гітары, становіцца салістам універсітэцкай харавой капэлы...

Песні, якія ён складае і выконвае ў гэтыя гады, адлюстроўваюць яго думкі, погляды. Ім уласцівы напеўнасць, пшчотнасць. Узяць хоць бы баладу «Сіняе неба». Слухаючы яе, так і бачыш абшары лугоў і лясоў у арнаменце сіняга вясновага неба, чуеш галасы птушак... Творы самадзейнага пэтам музыкі здзіўляюць сваім арганічным адзіствам: словы балад немагчыма ўявіць асобна ад мелодыі і рытмаў. Іменна такая арганічнасць характэрна народным песням. А яны і з'яўляюцца жыватворнай крыніцай, з якой чэрпае натхненне творчасць маладога песняра. Творчасць, захаваўшая вернасць традыцыям, нашай музычнай спадчыне.

Мінае час. Кожны новы дзень прыносіць Алегу адкрыццё, спасціжэнне. Уплывае ён і на светапогляд, пашырае далейгляд. І таму няма нічога здзіўнага, што лірык раптам звяртаецца да палітычнай песні. Гэты зварот — патрэба душы, якую хвалюе сучаснасць, якая не можа заставацца аб'якавай.

Даведаўшыся пра жахлівыя падзеі ў амерыканскім штаце Атланта — там, паводле паведамленняў у друку, вельмі часта крадуць і забіваюць дзяцей, — ён адгукваецца на іх песняй «Плач».

Голас А. Ацмана дапаўняецца інтанацыямі пратэсту супраць несправядлівасці, з якой змагаецца ўсё прагрэсіўнае чалавецтва. Пра такую барацьбу ён чуў не толькі па радыё, тэлебачанню. Пра яе яму апавядалі непасрэдныя ўдзельнікі барацьбы — афганскія, в'етнамскія студэнты, якія навучаюцца разам з ім ва ўніверсітэце. Іх поўныя болю расказы не маглі не адгукнуцца ў чужым сэрцы самадзейнага артыста. І ён выйшаў на сцэну, каб выказаць сілам цемры свой пратэст, каб заклікаць змагаюцца за народнае шчасце да новага бою. І загучала яго песня «Дзень перад агульным мірам», у якой пяецца пра тое, што міру павінен папярэднічаць дзень перамогі ў справядлівай барацьбе.

Летаў год быў надзвычай удалы для маладога песняра. Алег стаў лаўрэатам Пятага ўсесаюзнага конкурсу палітычнай песні сярод моладзі і студэнтаў, прымаў удзел у Восьмым фестывалі палітычнай песні памяці чылійскага патрыёта Віктара Хары. У складзе будаўнічага атрада працаваў на Байкала-Амурскай магістралі. Там ён удзельнічаў у Шостым агульнанацыянальным конкурсе «БМ-81», стаў пераможцам.

Пачаўся новы творчы год. Якім ён будзе для Алега? Спадзяемся, што не менш плённы, чым папярэдні. А там глядзі — на неба-скіле беларускай эстрады з'явіцца новае імя.

Мікола ШЭЛЯГОВІЧ.

НА ЗДЫМКУ: малады спявак Алег АЦЬМАН.

ДЛЯ РЭВАЛЮЦЫІ, ДЛЯ ПАРТЫІ, ДЛЯ НАРОДА

ДА 90-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ А. ЧАРВЯКОВА

рам запаснага палка. Тут ён зблізіўся з бальшавікамі, спачатку дапамагаў ім, а потым пачаў выконваць даручэнні.

У лютым 1917 года А. Чарвякова адкамандазівалі ў Петраград у кулямётную роту. Тут яго і застала Лютаўская рэвалюцыя. У канцы красавіка, пасля сканчэння школы, ён быў прызначаны ў другі кулямётны полк.

Кулямётная рота пад камандаваннем А. Чарвякова цвёрда выконвала ўказанні бальшавіцкага рэвалюцыйнага цэнтры Петраграда. Асабліва праявілі сябе кулямётчыкі ў час ліпеньскіх падзей. «Ліпеньскае выступленне здзейсніў з ротай супраць Часовага ўрада, як свядомы бальшавік», — пісаў пазней ён у сваёй аўтабіяграфіі.

У маі 1917 года Аляксандра Чарвякова прынялі ў рады партыі бальшавікоў, вылучылі для работы ў беларускім нацыянальным руху. Ён праводзіў вялікую рэвалюцыйную і агітацыйную работу сярод бежанцаў. Але асабліва многа сіл і энергіі аддаваў рабоце сярод беларускіх сацыял-дэмакратаў. У выніку ў канцы сакавіка 1918 года члены Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі, якія прызнавалі праграму і тактыку бальшавікоў, былі прыняты ў рады РКП(б). Пры Петраградскім раённым Камітэце ўзнікла Беларускае камуністычнае секцыя. У лютым 1918 года дэкратам за подпісам У. І. Леніна А. Чарвякоў прызначаецца на пасаду камісара па справах беларусаў пры СНК РСФСР. Беларускі нацыянальны камітэт правёў вялікую работу па падрыхтоўцы да стварэння БССР.

У далейшым А. Чарвякоў па партыйнай мабілізацыі прызваецца ў Чырвоную Армію на пасаду камісара дывізіі. Восенню 1918 года яго зацвярджаюць загадчыкам культурна-асветніцкага аддзела ва Усерасійскім бюро ваенных камісараў. Паралельна з гэтым ён вёў работу ў Беларускай камісарыяце і ў рэдакцыі газеты «Дзяніца». У канцы снежня 1918 года як член Часовага рэвалюцыйнага рабоча-сялянскага ўрада Беларусі А. Чарвякоў падпісаў Маніфест аб аб'яднанні Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі і быў прызначаны народным камісарам асветы. У 1918—1919 гадах ён працуе ў 16-й арміі і ў штабе Заходняга фронту, старшынёй Мінскага губкома, а затым старшынёй Ваенрэўкома Беларусі.

Куды б ні пасылала партыя, Аляксандр Чарвякоў заўсёды з гонарам выконваў ускладзеныя на яго абавязкі. 18 снежня 1920 года на II з'ездзе Саветаў Беларусі ён выбіраецца Старшынёй ЦВК і СНК БССР, а ў 1924 годзе — старшынёй ЦВК БССР. На гэтай высокай пасады з

ўдзелу у Усерасійскім з'ездзе Саветаў, даць у час работы з'езда ўрачыстае абяцанне і здзейсніць фармальныя акты, што замацоўваюць брацкі саюз сацыялістычных рэспублік».

На з'ездзе выступіў і кіраўнік Беларускай дэлегацыі А. Чарвякоў, які сказаў, што працоўныя Беларусі стануць адным з першых атрадаў працоўных, якія ўступаюць у новаствораны Саюз ССР. 30 снежня 1922 года ў Маскве І Усесаюзна з'езд Саветаў прыняў гістарычнае рашэнне аб аб'яднанні савецкіх рэспублік на прынцыпах добраахвотнасці, поўнага раўнапраўя і суверэннасці.

Стварэнне СССР адкрыла шырокія перспектывы для сацыялістычных пераўтварэнняў, дзяржаўнага, гаспадарчага і культурнага будаўніцтва ў Беларусі, для фарміравання і развіцця Беларускай сацыялістычнай нацыі. У Саюзе ССР Беларусь набыла многа сяброў, знайшла надзейную абарону ад імперыялістычных замахаў на яе незалежнасць, гарантыю свайго дзяржаўнага суверэннітэту. Першы Усесаюзна з'езд Саветаў выбраў ЦВК СССР — вышэйшы орган дзяржаўнай улады ў перыяд паміж з'ездамі. Сесія ЦВК СССР сфарміравала Прэзідыум ЦВК. Яго першымі старшынямі сталі М. Калінін, Н. Нарыманаў, Г. Пятроўскі, А. Чарвякоў. Старшынёй Саўнаркома быў абраны У. І. Ленін.

Аляксандр Чарвякоў неаднаразова сустракаўся з У. І. Леніным. Гэтыя сустрэчы пакінулі ў яго глыбокі след, дапамагалі ў працы і творчасці. Знаходзячыся на чале вышэйшай дзяржаўнай улады рэспублікі, Чарвякоў быў звязаны самымі цеснымі вузамі са сваім народам. Не шкадуючы сіл і здароўя, ён аддаваў сябе служэнню партыі і Савецкай Радзіме. Цяжка было знайсці такую будоўлю, фабрыку або завод, куды б ён ні ўклаў часцінку сваёй энергіі і працы. У рэспубліцы лічылася абавязковым: перш чым пачынаць якую-небудзь буйную справу, папярэдне параіцца з А. Чарвяковым.

З яго думкай лічылася ўсе: наркомы і старшыні райвыканкомаў, кіраўнікі прадпрыемстваў і вучоныя, ваенныя і сакратары ЦК Кампартыі Беларусі.

Як старшыня ЦВК СССР, Чарвякоў карыстаўся вялікай папулярнасцю не толькі ў нашай краіне, але і за мяжой. Аб ім вельмі добра адгукаліся Георгій Дзімітраў, Вільгельм Пік. За сваю амаль дзясяцігадовую дзейнасць А. Чарвякоў бясконца многа зрабіў для партыі, для рэвалюцыі, для народа.

Уладзімір ЯКУТАУ,
кандыдат гістарычных навук.

ра сталення, гэта яшчэ і апантанае ўдасканалванне сваіх здольнасцей, яшчэ глыбейшае пранікненне ў веды, без якіх немагчыма паступіць у вышэйшую навучальную ўстанову, а значыцца і стаць сапраўдным майстрам сваёй справы.

Менавіта тады і з'яўляецца думка: а што, калі паспытаць іншы шлях у мастацтве? Не, гэта не разлік на лягчэйшае, гэта натуральнае рашэнне, абумоўленае прыродай таленту юнака. Вольны ад работы гадзіны Алег аддае спевам. Ён на-

СЕЛЕТА наша краіна — Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — адзначае сваё 60-годдзе. Гэты юбілей — вялікае свята для ўсіх народаў нашай многанациональнай Радзімы. Шасцідзясяцігадовая гісторыя Савецкага Саюза з'явілася яркім прыкладам увасаблення ў жыццё небывалых раней сувязей паміж вялікімі і малымі нацыямі і народнасцямі, што насяляюць СССР, заснаваных на роўнасці і дружбе, нарадзіўшых адзінства савецкага народа — гэтай новай гістарычнай супольнасці людзей першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы. Іменна адзінства, дружба, брацкая ўзаемадапамога да-

лі нам магчымаць дабіцца значных поспехаў ва ўсіх галінах жыцця, вырашыць многія сацыяльна-палітычныя праблемы. У адзінай савецкай сям'і расцвіла і наша, некалі адсталая, Беларусь. Сёння ва ўсім свеце вядома яе прамысловая і сельскагаспадарчая прадукцыя, мастацкія калектывы, яе літаратура і самабытная народная творчасць. У сувязі з 60-годдзем утварэння СССР Беларускае таварыства «Радзіма» і рэдакцыя газеты «Голас Радзімы» прапануюць замежным суайчыннікам прыняць удзел у віктарыне

ШТО ВЫ ВЕДАЕЦЕ ПРА СССР?

1. Калі і дзе было прынята рашэнне аб утварэнні Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік?
2. Якія савецкія рэспублікі першымі ўвайшлі ў састаў СССР? Колькі іх цяпер? Назавіце кожную.
3. Якую плошчу займае наша краіна? Якая колькасць насельніцтва Савецкага Саюза?
4. Плошча і насельніцтва БССР?
5. Калі была прынята апошняя Канстытуцыя нашай дзяржавы?
6. Дружба і адзінства савецкага народа дапамаглі яму выйграць найцяжэйшую з войнаў у гісторыі чалавецтва. Што вы ведаеце аб удзеле беларусаў у Вялікай Айчыннай вайне?
7. Назавіце савецкія гарады-героі. Якія з гарадоў Беларусі ўдасцоены гэтага звання?
8. За гады Савецкай улады непазнавальна змянілася аблічча нашай рэспублікі. Якія новыя гарады з'явіліся на карце Беларусі?
9. Да рэвалюцыі ў Беларусі не было ніводнай вышэйшай навучальнай установы. Сёння іх дзесяткі. Летась старэйшай з іх споўнілася 60 гадоў. Назавіце яе.
10. Сучасная Беларусь — рэспубліка з высокаразвітай індустрыяй. Якую прадукцыю, вядомую ў многіх краінах, выпускаюць буйнейшыя беларускія прадпрыемствы?
11. Якія вышэйшыя ўрадавыя ўзнагароды СССР і БССР вы ведаеце? Хто і за што імі адзначаецца?
12. Вышэйшым прызнаннем творчых заслуг у Краіне Саветаў з'яўляецца прысуджэнне звання «народны» — «народны пісьменнік СССР», «народны мастак СССР», «народны артыст СССР»... Каго з прадстаўнікоў беларускай культуры, удасцоеных гэтага звання, вы ведаеце?
13. Сёлета па рашэнню ЮНЕСКА сусветная грамадскасць будзе адзначаць 100-годдзе з дня нараджэння класікаў беларускай літаратуры Янкі Купалы і Якуба Коласа. Назавіце месца і дату іх нараджэння, сапраўдныя імёны і прозвішчы. Растлумачце паходжанне іх літаратурных псеўданімаў.
14. Аднаму з вялікіх беларускіх паэтаў пастаўлены помнік далёка ад Радзімы, на другім кантыненте. Каму? Дзе і калі? Помнікі якім вялікім паэтам устаноўлены ў тым жа месцы?
15. Неглюбка, Моталь, Івянец, Жлобін. Гэтыя і многія іншыя вёскі і гарады Беларусі славяцца на ўвесь свет народнымі рамёствамі. Якія вырабы беларускіх майстроў найбольш вядомыя? На якіх міжнародных кірмашах яны дэманстраваліся?
16. У нашай краіне праводзіцца вялікая работа па ахове навакольнага асяроддзя, флоры і фауны. Якія прыродныя запаведнікі ёсць у Беларусі? Які з іх самы буйны? Чым ён славуты?

Прыняць удзел у віктарыне могуць суайчыннікі, якія пастаянна пражываюць за рубяжом, і члены іх сямей. Адказы на пытанні можна прысылаць на беларускай, рускай і на любой замежнай мове.

Для пераможцаў заснаваны наступныя прызы:

Першы — адзін. Запрашэнне Беларускага таварыства «Радзіма» наведаць нашу рэспубліку, тэрмін паездкі — 10 дзён.

Другіх — два. 1. Транзістарны прыёмнік «Акція». 2. Наручны гадзіннік «Прамень».

Трэціх — пяць. Наборы беларускіх сувеніраў.

Пяць заахвочвальных прызоў — кнігі.

Адказы на пытанні віктарыны прысылаюць па аднаму з наступных адрасоў:

БССР, г. Мінск, вул. Захарава, 23, Беларускае таварыства «Радзіма».

БССР, г. Мінск, Ленінскі праспект, 44, рэдакцыя газеты «Голас Радзімы».

Адказы прымаюцца да 1 снежня 1982 года. Вынікі віктарыны і імёны пераможцаў будуць апублікаваны ў студзені 1983 года.

ПРЕЗІДЫУМ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»
РЭДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ»

ВНУНІШНЕМ году наша страна — Саюз Советских Социалистических Республик — отметит свое 60-летие. Этот юбилей — большой праздник для всех народов нашей многонациональной Родины. Шестидесятилетняя история Советского Союза явилась ярким примером воплощения в жизнь небывалых ранее связей между большими и малыми нациями и народностями, населяющими СССР, основанных на равенстве и дружбе, породивших единство советского народа — этой новой исторической общности людей первого в мире социалистического государства. Именно единство, дружба, брат-

ская взаимопомощь дали нам возможность добиться значительных успехов во всех областях жизни, решить многие социально-политические проблемы. В единой советской семье расцвела и наша, некогда отсталая Белоруссия. Сегодня во всем мире известна ее промышленная и сельскохозяйственная продукция, художественные коллективы, ее литература и самобытное народное творчество. В связи с 60-летием образования СССР Белорусское общество «Радзіма» и редакция газеты «Голас Радзімы» предлагают зарубежным соотечественникам принять участие в викторине

ЧТО ВЫ ЗНАЕТЕ ОБ СССР?

1. Когда и где было принято решение об образовании Союза Советских Социалистических Республик?
2. Какие советские республики первыми вошли в состав СССР. Сколько их теперь? Назовите каждую.
3. Какую площадь занимает наша страна? Какова численность населения Советского Союза?
4. Площадь и население БССР?
5. Когда была принята последняя Конституция нашего государства?
6. Дружба и единство советского народа помогли ему выиграть тяжелейшую из войн в истории человечества. Что вы знаете об участии белорусов в Великой Отечественной войне?
7. Назовите советские города-герои. Какие из городов Белоруссии удостоены этого звания?
8. За годы Советской власти неизменно изменился облик нашей республики. Какие новые города появились на карте Белоруссии?
9. До революции в Белоруссии не было ни одного высшего учебного заведения. Сегодня их десятки. В прошлом году старейшему из них исполнилось 60 лет. Назовите его.
10. Современная Белоруссия — республика с высокоразвитой индустрией. Какую продукцию, известную во многих странах, выпускают крупнейшие белорусские предприятия?
11. Какие высшие правительственные награды СССР и БССР вы знаете? Кто и за что ими отмечается?
12. Высшим признанием творческих заслуг в Стране Советов является присуждение звания «народный» — «народный писатель СССР», «народный художник СССР», «народный артист СССР»... Каго из представителей белорусской культуры, удостоенных этого звания, вы знаете?
13. В этом году по решению ЮНЕСКО мировая общественность будет отмечать 100-летие со дня рождения классиков белорусской литературы Янки Купалы и Якуба Коласа. Назовите место и дату их рождения, настоящие имена и фамилии. Объясните происхождение их литературных псевдонимов.
14. Одному из великих белорусских поэтов поставлен памятник далеко от родины, на другом континенте. Кому? Где и когда? Памятники каким великим поэтам установлены в том же месте?
15. Неглюбка, Мотоль, Ивенец, Жлобин. Эти и многие другие деревни и города Белоруссии славятся на весь мир народными ремёслами. Какие изделия белорусских мастеров наиболее известны? На каких международных ярмарках они демонстрировались?
16. В нашей стране проводится огромная работа по охране окружающей среды, флоры и фауны. Какие природные заповедники имеются в Белоруссии? Какой из них самый крупный? Чем он знаменит?

Принять участие в викторине могут соотечественники, постоянно проживающие за рубежом, и члены их семей. Ответы на вопросы можно присылать на белорусском, русском и на любом иностранном языке.

Для победителей учреждены следующие призы:

Первый — один. Приглашение Белорусского общества «Радзіма» посетить нашу республику, срок поездки — 10 дней.

Вторых — два. 1. Транзисторный приемник «Океан». 2. Наручные часы «Луч».

Третьих — пять. Наборы белорусских сувениров.

Пять поощрительных призов — книги.

Ответы на вопросы викторины присылайте по одному из следующих адресов:

БССР, г. Минск, ул. Захарова, 23, Белорусское общество «Радзіма».

БССР, г. Минск, Ленинский проспект, 44, редакция газеты «Голас Радзімы».

Ответы принимаются до 1 декабря 1982 года. Результаты викторины и имена победителей будут опубликованы в январе 1983 года.

ПРЕЗІДЫУМ БЕЛАРУССКОГО ОБЩЕСТВА «РАДЗІМА»
РЕДАКЦИЯ ГАЗЕТЫ «ГОЛАС РАДЗІМЫ»

Яшчэ чвэрць стагоддзя таму назад жыхары вёскі Вішнеўка, што на Старобіншчыне, і не марылі аб гарадскім жыцці. Але каб стаць гараджанамі, ім не прыйшлося нікуды ехаць. У сувязі з прамысловай распрацоўкай пакладаў калійных солей і будаўніцтвам калійнага камбіната, на месцы вёскі быў закладзены Салігорск. Зараз — гэта раённы цэнтр. У горадзе, які налічвае дзесяткі тысяч жыхароў, выраслі шматпавярховыя жылыя дамы, прамысловыя прадпрыемствы — завод жалезабетонных вырабаў, фабрыка бялізнавага трыкатажу, хлебазавод і іншыя. працуюць навуковыя ўстановы. НА ЗДЫМКУ: новы мікрараён у Салігорску.

„**НАВОШТА** я пішу? Што скажу людзям?» Гэта пытанні заўсёды хвалілі і хвалююць усіх сапраўдных мастакоў, якія разумеюць, што талент не толькі дар, але і адказнасць. Сацыялістычная ж літаратура ў лепшых сваіх творах нясе яшчэ і высокую місію — выхаванне гарманічнай, духоўна багатай асобы.

Якімі сродкамі ўздзейнічае на чытача сучасная савецкая літаратура?

Мастацтва сацыялістычнага рэалізму пачалося перш за ўсё са сцвярджэння ў літаратуры новага героя. Прычым кожны перыяд развіцця савецкага грамадства вылучаў сваіх герояў, свае маральныя нормы, свае канфлікты. Думаецца, рашаючая роля ва ўздзеянні літаратуры належыць перш за ўсё канцэпцыі асобы: якім мы ўяўляем ідэал чалавека, якія якасці хацелі б развіваць, з чым змагацца ў ім самім. Тэмы ж, канфлікты, выбраныя пісьменнікам, служаць галоўнаму — найбольш поўнаму выяўленню героя.

Чым, скажам, сёння прыцягваюць пісьменнікаў калізіі вайны? Апрача іншых прычын і тым, што вайна з бескампраміснай разкасцю выяўляе ідэйныя, духоўныя, маральныя рэсурсы чалавека.

Напрыклад, Васіль Быкаў, пісьменнік, адданы ваеннай тэме, звычайна ставіць герояў сваіх аповесцей у экстрэмальную сітуацыю. Ранены Сотнікаў трапляе ў палон да фашыстаў (апавесць «Сотнікаў»). Перад ім выбар — за-

хаваць жыццё, стаўшы здраднікам, або загінуць на шыбеніцы, застаўшыся верным Радзіме, сваім прынцыпам. Сотнікаў без вагання ідзе на страшную смерць у імя сваіх перакананняў, маральна перамагаючы сваіх ворагаў. Настаўнік Мароз, даведаўшыся, што яго вучням пагражае смяротная небяспека, пакідае сваё надзейнае ўкрыццё

бы патэнцыяльна нясуць у сабе здольнасць да гераічнага. І калі настае такое імгненне, проста і натуральна здзяйсняюць подзвіг.

Барыс Васільеў таксама звяртаецца да вострых, драматычных калізіяў. Яго героі гінуць, змагаючыся са злом, подласцю, несправядлівасцю ў імя шчасця людзей. Гэтую асаблівасць сваіх твораў

«І больш за век доўжыцца дзень». Едыгей — чыгуначны рабочы на маленькім раз'ездзе ў стэпу. Гэта проста, але духоўна значны чалавек, «чалавек працавітай душы», як характарызуе яго аўтар. На думку Айтматава, на такіх людзях зямля трымаецца. Цяжкае, драматычнае жыццё Едыгея, але ён прайшоў яго мужна, ні ў чым не

заслугах, прэстыжнае грамадскае становішча, дабрабыт у сямейным жыцці. Аднак уласціва яму патрабавальная маральнасць нараджае пачуццё незадаволенасці, часам нават разгубленасці. Ён усведамляе, што могае ў яго жыцці зусім не так добра, як здаецца.

У савецкай літаратуры нямае твораў крытычнага плана, што раскаваюць аб трагічных лёсах людзей, прыкладам якіх пісьменнікі быццам хочаць перасцерагчы чатача ад няправільных учынкаў, неабдуманых пабуджэнняў, ілжывых фетышаў, ад спячкі вецкіх адносін да жыцця.

Найўна меркаваць, што ў савецкім грамадстве толькі тама, што ў ім няма антаганістычных сацыяльных супярэчнасцей, самі па сабе, як цені апоўдні, знікнуць усе чалавечыя загані і недасканаласці. І пры «сацыялізме» застаюцца непрымірымыя маральныя супярэчнасці і канфлікты. У творах, што раскрываюць падобныя канфлікты, незвычайна важная роля аўтарскай ацэнкі. Аднак яна не мае нічога агульнага з рэзанёрствам або дыдактыкай.

Чым вышэй майстэрства пісьменніка, тым больш не надакучліва і тонка арыентуе ён свайго чытача, тым больш непрыкметна падказвае яму адзіна правільны выбар, тым больш дзейсна фармуе яго маральны свет, прабуджаючы ў душы добрыя пачуцці.

Вікторыя ЛАЎРЭЦКАЯ.

МАРАЛЬНАЯ ТЭМА Ў САВЕЦКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

ІМКНЕННЕ ДА ІДЭАЛУ

ў партызан і выходзіць да фашыстаў. Ён лічыць сваім абавязкам у цяжкі час быць разам са сваімі выхаванцамі і, калі нельга інакш, загінуць разам з імі (апавесць «Абеліск»).

У чым сакрэт прыцягальнасці твораў Барыса Васільева? Думаецца, перш за ўсё ў тым, што яны вельмі эмацыянальныя. Пісьменнік апельное спачатку да пачуццяў чытача, а ўжо потым да яго розуму. Героі Васільева — сціплыя, добрыя людзі з чуйным сумленнем, якія ясна разумеюць свой грамадзянскі абавязак. І старшыня Васкоў («А зоры тут ціхія...»), і міліцыянер Кавалёў («Самы апошні дзень»), і лейтэнант Плужнікаў («У спісах не значыўся») — людзі такога духоўнага складу, што яны ні-

пісьменнік тлумачыць зусім не песімізмам. «Трагедыя з найбольшым эфектам вучыць вялікаму мастацтву спачування», — пісаў ён. Герой можа пацярпець паражэнне, нават загінуць, але, захаваўшы вернасць сваім ідэалам і перакананням, духоўна ён перамагае.

Героі твораў і Быкава, і Васільева дзейнічаюць з поўнай унутранай свабодай, па абавязку перад людзьмі, перакананню, духоўнаму парыву. Выток гэтай свабоды ў тым, што чалавек не адчувае разрыву, супярэчнасці паміж сваімі імкненнямі і маральнымі нормаў грамадства.

Дзейны і духоўна свабодны ў сваіх учынках герой нядаўна надрукаванага рамана вядомага кіргізкага пісьменніка Чынгіза Айтматава

здроздзіўшы сабе, свайму ўяўленню аб праўдзе, справядлівасці, годнасці. У ім моцнае ўсведамленне грамадзянскай адказнасці за ўсё, што адбываецца на зямлі. Вялікія яго запасы мужнасці і ўпартасці ў барацьбе за аднаўленне ісціны. Але не толькі яны дапамагаюць яму маральна выстаць: ён дужы яшчэ і таму, што тыя маральныя нормы, па якіх ён жыве, супадаюць з мараллю грамадства, у якім ён нарадзіўся.

Герояў апошняга рамана Юрыя Бондарова «Выбар» аўтаматычна «не залічыш» у стаючыя або адмоўныя. Складаны, неадназначны цэнтральны вобраз рамана — мастак Васільеў. Знешне на рэдкасць удала склаўся яго лёс: таленавіты і ацэнены па

нашы спавутыя землякі

ВЯЛІКІ ДОМЕНШЧЫК РАСІІ

Удалечыні ад бойкі дарог, акружаная лесам стаіць вёска Казелле. Тут жывуць рабочыя саўгаса «Дружба» Краснапольскага раёна Магілёўскай вобласці. У вёсцы свае гісторыі, свае героі. Аб гэтым раскажам стэнды мясцовага сельскага клуба. На адным з іх сабраны фотаздымкі славуных вяскоўцаў. І сярод іх — партрэт вядомага доменшчыка Міхаіла Курака.

Нарадзіўся М. Курака 23 верасня 1872 года ў маёнтку адстаўнога царскага генерала Арцімовіча. Маці Міхаіла — адзіная дачка генерала, Ганна, і бацька — ветэран Севастоўпальскай бітвы, адстаўны палкоўнік Канстанцін Курака, не карыстаўся амаль ніякімі правамі ў маёнтку. Усё трымаў у сваіх руках стары Арцімовіч.

Адстаўны генерал марыў бацьчы унука афіцэрам царскай арміі. Дзеля гэтага Міхаіла ўладкавалі ў Полацкі кадэцкі корпус. Але Міхаілу не падабаліся ўстаноўлены там парадкі, а калі ён пачаў адкрыта выказваць свае думкі наконт гэтага, яго выключылі з корпуса.

Пасля Міхаіла ўладкавалі ў Горацкае земляробчае вучылішча. Але і там юнак не знайшоў свайго прызначэння.

Васемнаццацігадовы Міхаіл Курака едзе ў Кацярынаслаў (зараз Днепрапятроўск), дзе паступае на работу на металургічны завод. Праца там была цяжкая. З рання да вечара яму трэба было вазіць на тачцы жалезную руду да доменнай печы. Людзей гэтага занятку называлі каталямі.

Усё большую цікаўнасць ён праяўляў да работы начальніка доменнага цэха П'ерона — француз па нацыянальнасці. Ён быў адзіным чалавекам на заводзе, які дасканала валодаў усімі сакрэтамі выплаўкі чыгуну. Паступова малады каталя зблізіўся з начальнікам цэха, і той вырашыў трымаць гэтага кемлівага хлопца бліжэй да сябе, прызначыўшы яго працаваць праберам: насіць ад доменнай печы ў лабараторыю шлак і чыгун на пробы. А праз некаторы час Міхаіла Кураку прызначылі гарнавым майст-

рам. І ён імкнуўся добра асвоіць доменную справу.

У 1898 годзе М. Курака пераехаў у Марыупаль. Тут, на металургічным заводзе, ён атрымаў пасаду обер-майстра і неўзабаве здабыў сабе славу выдатнага доменшчыка. Гэтану дапамог выпадак.

У адной з печуў застыла вялікая маса чыгуну, што азначала гібель домны. У такіх выпадках метал узрываўся разам з печчу. Курака ўзяўся растапіць метал — разгагнаць «казла». І зрабіў гэта. Хутка печ уступіла ў строй. У атэстаце, выданым обер-майстру з гэтай нагоды, значылася: «Выдадзен доменнаму майстру Марыупальскага завода «Рускі правіданс» Міхаілу Канстанцінавічу Кураку ў сведчанне таго, што яму была даручана печ з «казлом» на заводзе, і дзякуючы яго разуменню праз тры дні печ пачала працаваць нармальна». Такім чынам, М. Курака першым у свеце расплавіў «казла» ў горне доменнай печы.

Пазней жыццёвы лёс перакінуў нашага земляка ў Краматорск, дзе ў 1903 годзе ён працаваў ужо начальнікам доменнага цэха металургічнага завода. Тут Міхаіл Канстанцінавіч праславіўся яшчэ больш, сканструяваўшы нябачаную да таго часу па сваіх памерах і магутнасці домну.

Курака прыцягваў працаваць над удасканаленнем розных вузлоў доменнай печы, тэхналагічнага працэсу выплаўкі металу, вучыў моладзь. Гэта было вельмі важна, бо ў той час на прадпрыемствах Расіі было засілле замежных спецыялістаў. Поплеч з Куракам працавалі і вучыліся ў яго майстэрству будучыя акадэмік Бардзін, прафесар Рубін. Нездарма прадпрыемствы, дзе працаваў Міхаіл Канстанцінавіч, называлі «акадэміяй Куракі».

У 1905 годзе М. Курака быў арганізатарам забастоўкі, дзейнічаў як член заводскага стачачнага камітэта і быў начальнікам баявой дружны.

Пасля паражэння рэвалюцыі

[Заканчэнне на 8-ай стар.]

прэм'еры, выстаўкі, сустрэчы

ФІЛЬМ НА РАДЗІМЕ МЕЛЕЖА

Творчая сустрэча стваральнікаў і акцёраў фільма «Людзі на балоце» з працаўнікамі калгаса «Ленінскі шлях» Хойніцкага раёна адбылася на радзіме народнага пісьменніка Беларусі, лаўрэата Ленінскай прэміі І. Мележа ў вёсцы Глінішчы.

У госці да людзей, якія самі або іх бацькі сталі пратагэнтамі герояў «Палескай хронікі», прыхалі аўтар сцэнарыя і пастаноўчык фільма, народны артыст БССР В. Тураў, акцёры Алена Барзова (Ганна), Юрый Казючыц (Васіль) і іншыя.

ГЕРОІ КІНАСТУЖАК ВІКТАРА ДАШУКА

Адбылася сустрэча з вядомым беларускім рэжысёрам-дакументалістам Віктарам Дашуком.

Былі паказаны кінастужкі, створаныя ім у апошні час. Яго работа «Дзевяноста шостага восень» — фільм-партрэт, герой якога — 96-гадовы стары, жыхар аднаго з беларускіх сёл.

Гераіня другой стужкі В. Дашука — «Гэта была не я» — былая франтавая медыстра.

За часопісным столікам у сучаснай кватэры сядзіць жанчына. Нялёгкаю размову вядзе яна. Жанчына ўспамінае пра самыя цяжкія гады свайго жыцця, пра тое, як 16-гадовай дзяўчынкай пайшла на фронт, як ёй, медыстры, давялося весці ў атаку салдат.

Героі стужак В. Дашука выклікаюць шчырую сімпатыю. Многае зведаўшы на сваім вяку, яны не зрабіліся чэрствымі душой, на-ранейшаму здольны радавацца жыццю і перадаваць сваё жыццёлюбства нам, гледачам.

З ГЛЫБІНІ СТАГОДДЗЯ

Першых наведвальнікаў прыняў гісторыка-археалагічны му-

зей «Бярэсце». Раскопкі ў тым месцы, дзе зліваюцца Буг і Мухавец на тэрыторыі легендарнай Бярэцкай крэпасці, пачаліся яшчэ ў 1968 годзе. Тойшча культурнага пласта тут перавышае шэсць метраў.

Самымі галоўнымі знаходкамі археолагаў з'явіліся рэшткі жывых пабудов, дваравых націлаў, зробленых людзьмі XI—XII стагоддзяў, — тымі, хто заснаваў Бярэсце, сённяшні Брэст. Трыццаць выяўленых пабудов былі ўзведзены з дуба і сасны.

Упершыню ў нашай краіне тут была праведзена ў палавых умовах кансервацыя старажытных драўляных пабудов. Над раскопкамі ўзведзены музей са шклянымі дахам, які дазваляе наведвальнікам бачыць, як жылі нашы далёкія продкі.

НА МАСКОЎСКАЙ СЦЭНЕ

«Маладосць мая, Беларусь» — гэтай праграмай Дзяржаўны тэатр эстрады ў Маскве адкрыў цыкл вечароў майстраві эстрады саюзных рэспублік.

Пяць канцэртаў далі на сталічнай сцэне беларускія артысты — спевакі, музыканты, танцоры, майстры арыгінальнага

жанру. У іх ліку народны артыст БССР В. Вулячын, лаўрэат усеаюзных конкурсаў С. Кудыпа, лаўрэаты конкурсаў артыстаў эстрады Н. Неабыльскай, А. Беразоўскай, Н. Кавалёва і іншыя.

У канцэртах прымалі ўдзел ансамбль балета, цымбаліста, рок-група «Сюзор'е».

У Маскву госці прывезлі новую праграму, у якой многа твораў сучасных кампазітараў, народныя беларускія песні.

МАЛАДЗЕЧАНСКІЯ «КАЛЯДКІ»

У Маладзечанскім музычным вучылішчы вядзецца вялікая работа на збіранне і вывучэнне народных скарбаў. Кожнае лета выхаванцы разам са сваімі выхаванцамі выпраўляюцца ў этнаграфічна-фальклорныя экспедыцыі.

Гэтыя паездкі падказалі ідэю стварэння пры вучылішчы фальклорна-этнаграфічнага калектыву, які стала заняўся б вывучэннем народнай творчасці. Так і з'явіліся «Калядкі».

У рэпертуары калектыву кампазіцыі «Купалле», «Дажынікі», «Вяснянікі».

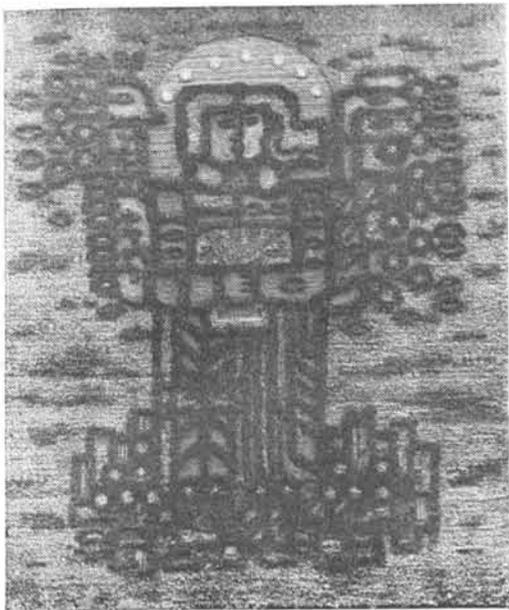
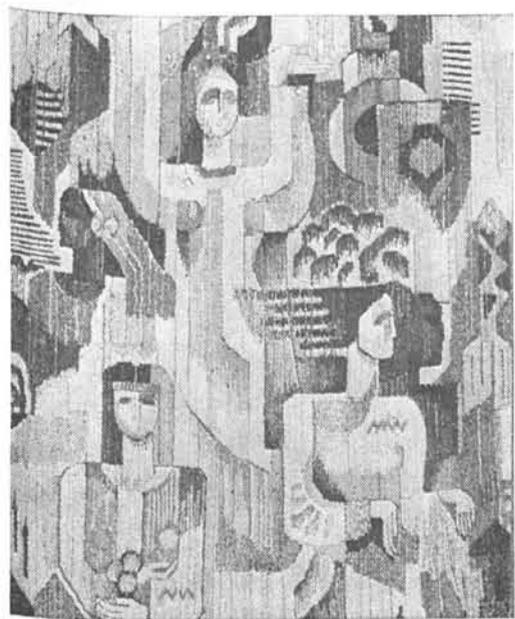

У рэспубліканскім Доме мастацтваў адбыўся вечар, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Міхаса Станюты. З гэтай нагоды тут сабраліся папелінікі і вучні, родныя і сябры выдатнага беларускага мастака. М. Станюта стаяў ля вытокаў нацыянальнага прафесійнага мастацтва, ён адзін з арганізатараў першай Усебеларускай мастацкай выстаўкі, якая адбылася ў 1925 годзе. Мастак пакінуў і багатую творчую спадчыну. На вечары выступілі мастацтвазнаўцы У. Бойка і В. Шматаў.

А дачка юбіляра, народная артыстка БССР С. Станюта падзялілася ўспамінамі пра бацьку. НА ЗДЫМКУ: выступае С. СТАНЮТА.

МАСТАЦТВА ГАБЕЛЕНА —

СВЕТ ЭМОЦЫЙ, КОЛЕРАЎ, ПАЧУЦЦЯЎ

ВЯСНА ЗЯЗЮЛЯЙ КУВАЛА...

Гэтыя гмахі-вежы, што размясціліся на прывакзальнай плошчы, вядомы не толькі жыхарам нашай сталіцы. Яны, як вартавыя, стаяць каля ўваходу ў горад.

Сёння я адпраўляюся на самы высокі паверх адной з гэтых вежаў, дзе знаходзіцца майстэрня мастачкі Ніны Пілюзінай... Здаецца, што трапляю ў далёкае маё дзяцінства. На ўвесь пакой, як кросны ў бацькоўскай хаце, стаіць вялізная драўляная рама — станок з нацягнутымі нітамі-струнамі, па якіх разліваюцца прыгожымі фарбамі ўзоры габелена «Летні дождж». Вялікая паўкруглая іскрыцца сваімі колерамі, а вертыкальныя тонкія лініі афарбаваных нітак пранізваюць плоскасць габелена, быццам сонечныя промні, надаючы сапраўды летні настрой. І настрой гэты, як нішто іншае, адпавядае той наэве, якую дала сваёму твору мастачка Ніна Пілюзіна.

Заўсёды з прыемнасцю пазнае глядач яе работы на выстаўках: чароўныя, прывабныя габелены лашчаць вока тонкай гармоніяй колераў, разнастайнасцю фактуры пляцення, адмысловасцю сюжэтаў.

...Тут, у яе майстэрні, гаворка ліецца павольна, нетаропка. Ніна ахвотна раскажвае пра сваё, здаецца, зусім яшчэ нядаўняе дзяцінства.

Па-гаспадарску дагледжаная хата яе роднай вёсачкі Доўгавічы цягнуцца ўздоўж крынічнай рэчкі Кашанкі. Тут Ніна ўпершыню пачула роднае матчынае слова. Як да нейкага дзіва, дакранулася да кроснаў. Пад нагамі рыпелі панакі, рытмічна стукалі бёрды, паміж нітоў, як жывы, насіўся чаўнок. І на аснову клаліся дзівосныя каларовыя ўзоры... Ручнікі і поцілкі расквечаны буйнымі палоскамі кветак.

— Вясну сустракалі, як свята, — раскажвае Ніна. — Хату прыбіралі гірляндамі зялёнай дзеразы, галінкамі елак. З вялікага куфра бабка Мар'я вымала ручнікі і ўпрыгожвала імі кут.

Ніна ўспамінае пра тыя гады, як пра самае дарагое. Ды і як жа іначай. Дзяцінства — гэта пачатак. Яно на таліе і жывіць, надае трываласць і сілу. І таму немагчыма забыць вясковыя песні, згубіць у сваёй памяці той вясновы дзень, калі старэнькая бабуля Мар'я выходзіла з хлебам на падворак, клала яго на плот і гаварыла, нібы веставала: «Сёння зязюля прыляціць. Ёй трэба хлеба палажыць...»

Вясна зязюляй кувала. Птушкай ляцела і яна, мала-

дая дзяўчына, ад роднага гнязда ў свет па навуку. Дарога прывяла Ніну ў Мінск. Тут паступіла яна ў мастацкае вучылішча, а потым стала студэнткай аддзялення дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва ў тэатральна-мастацкім інстытуце.

— Вялікае ўражанне зрабіла на мяне графіка Алесі Паслядовіч. Вядома, зараз мастачка кіравала ў той час гуртком графікі ў інстытуце, заахвочвала мяне ў творчых пошуках.

Ніна набывала майстэрства ў афорце, акварэлі, малюнку. І ўсё ж вярталася да асноўнага, да прываблівых форм пляцення і ткацтва. Яе дыпломная работа — габелен «Легенда пра возера Свіцязь» (1972 год) ужо тады сведчыла аб высокім прафесійным узроўні мастачкі.

— Дарэчы, — гаворыць Ніна, — тэму дыпломнай работы падказаў мой аднакурснік Лявон Баразна, выдатны знаўца матэрыяльнай і духоўнай культуры Беларусі, улюбёны ў Свіцязянскі край.

У габелене Н. Пілюзіна ўзнаўляе фрагмент з гісторыі свайго народа, высвечвае гераічныя вобразы мінулага, бо яно, мінулае, не царства ценяў, ад якога мы павінны пазбавіцца, а памяць, вопыт народа, тыя карані, якія мацуюць нас сённяшніх, даючы годнасць і сілу. У цэнтры — постаці трох жанчын, якія ўзняюцца над старажытнымі мурамі горада. Яны сімвал ахвярнасці, чысціні і любові да сваёй Бацькаўшчыны.

Навокал жанчын — змрочныя воіны з калочымі дзідамі, што прыступам хочучы ўзяць горад. Ідэя патрыятызму выразна гучыць у гэтым творы.

Габелен адразу набыў шырокую вядомасць, хутка быў куплены Міністэрствам культуры СССР.

Да ўдалых твораў мастачкі адносіцца і невялікая работа «Навука аб зорках» («Партрэт сястры»). Паясны партрэт згарманізаваны шэрымі, зеленавата-карычневымі тэнамі, што надае вобразу дзяўчыны адчуванне лёгкай задуманасці, мрой.

Як працяг гэтай тэмы ў Н. Пілюзінай з'явіўся твор «Перад зорнай дарогай». Складаная тэхніка габелена, ворс, метал, сярэбраная і залатая нітка пашыраюць магчымасці ўсяго вобразнага строю. Думка мастачкі відавочная — і кветкі, як сімвал роднай зямлі, патрэбны ў космасе. У сваёй творчасці Н. Пілюзіна звяртаецца і да фальклорна-абрадавых традыцый. Гэтай тэме, напрыклад, прысвечаны габелен

«Купалінка» («Варажбітная ноч»).

Летась для гандлёвай палаты ў Мінску быў выкананы габелен «Карта Беларусі». Буйныя гарады нашай рэспублікі пазначаны на ім не толькі надпісам, але і канкрэтным сімвалам, што вызначае галоўную сутнасць горада, яго характар. Увесь габелен пабудаваны на любімым каларовым строі мастачкі — пераходах ад блакітна-зеленаватага праз нейтральна-шэры да глыбокага цёмна-зялёнага. Гэтым габеленам сёння адкрываюцца ўсе міжнародныя выстаўкі, дзе прадстаўляецца прадукцыя Савецкай Беларусі.

Мастачка шмат падарожнічае па Беларусі і ў першую чаргу наведвае сваю родную Мсціслаўшчыну. У час вандровак замалёўвае ўзоры народнага мастацтва, якія для кожнага творцы, лічыць Ніна, з'яўляюцца надзейным падмуркам, засцерагаюць ад лёгкаважкіх і модных плыняў.

Мастацтва Ніны Пілюзінай скіравана на ўдумлівага глядача, для якога габелен — твор мастацтва, а не проста рэч для камфорту і ўтульнасці.

— У каго вучыся? — перапытвае мяне Ніна. — У прыроды і жыцця. А планы? Цяжка гаварыць пра тое, што яшчэ не зроблена. Хочацца як след падрыхтавацца да юбілейнай выстаўкі, прысвечанай 100-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы і Якуба Коласа. Над гэтым цяпер і працую.

Алесь МАРА.

НА ЗДЫМКАХ: габелены Н. ПІЛЮЗІНАЙ «Легенда пра возера «Свіцязь»; «Перад зорнай дарогай»; «Навука аб зорках».

ВЫЙШАЎ НОВЫ ПАЭТЫЧНЫ ЗБОРНИК

СЯРГЕЯ ПАНІЗНІКА

НА ЛУЧВО ДУШЫ І ДАБРЫНІ

І ў журбу
прамень усмешкі
прыйдзе;
крыўдзе заступіцеся грудзьмі!
Пакідайце слова на
дабрыдзень,
на сустрэчу новую з людзьмі.

Перад светам,
бы святлом
вы станьце —
быццам кроны, быццам
карані...
Слова на дабрыдзень
пакідайце,
на лучво душы і дабрыні.

Верш, урывак з якога прыведзены вышэй, даў назву новаму паэтычнаму зборніку Сяргея Панізініка «Слова на дабрыдзень», які нядаўна выйшаў у выдавецтве «Мастацкая літаратура» і прадаецца ў нашых кнігарнях.

«Маці аднойчы сказала: трэба з людзьмі жыць так, каб заўсёды заставалася слова на дабрыдзень», — раскажвае аўтар, тлумачачы творчае крэда сваёй новай кніжкі, якое, мусіць, стала і яго жыццёвым прынцыпам.

Сустракаюцца сябры і зусім незнаёмыя людзі, насельнікі розных краін і кантынентаў і як гэта хораша, калі пасля сустрэчы можна сказаць:

...ад твайго да майго
парога
любаві — многа,
шчасця — многа,
смеласці — многа.

Найгоршым злом на зямлі заўсёды была вайна, якая адбірае лепшых сыноў, нішчыла матэрыяльныя багацці і культурныя каштоўнасці. Пасля апошняй сусветнай вайны, гаворыць паэт, «са свету белага надгробні нам не пазбіраць, а ўжо страшныцца век тэроркі нейтроннай смерцю паміраць». Каб жа людзі маглі сябраваць, шчыра вітаць адзін аднаго і весела смяяцца, ім патрэбен мір. У невялікай паэме «Толькі адно імя», змешчанай у зборніку, боля паэта за спаленыя паселішчы, за тых забітых, закатаваных, абяздоленых,

якім выпай пакутлівы шлях праз фашысцкія канцэнтрацыйныя лагеры.

Тое мінулае назаўсёды з намі, у нашай памяці. Сілы выжыць, выстаяць і захаваць у сэрцы дабрыню дала нам наша Радзіма, якую паэт называе неразгаданым дзівам: за снежкам стагоддзяў на вечна-зялёнай траве. Яна, як хваля, спякоту душы абаўе, люляе, як Нарач, і, як Белавежа...

Радзіма для Сяргея Панізініка — гэта ўвесь Савецкі Саюз, у якім Русь была і вечнай будзе заступніцай ад бяды, ад варожай навалы. Усе мы, гаворыць паэт, — Радзімы вецеце:

Адно з другім бліжэй,
бліжэй...
за Бацькаўшчыну што
на свеце
радней, шчыmlвей,
даражэй!

Радзіма — гэта і той адзіны мацярык, які завецца Беларуссю, насельнікам якога адчувае сябе паэт. Ласкава і пяшчотна называе Сяргей Панізінік родную зямлю «зямлэй-святенкай», і адчувае, што ў гэтай глебе і яго карані. Яна ўгадавала і дала свету Ф. Скарыну і М. Гусоўскага, Кастуся Каліноўскага і Мацея Бурачка, М. Багдановіча, Янку Купалу і Якуба Коласа. Паэт быццам працягвае нябачную залатую нітчку з мінулага ў наш час. Яны закладвалі аснову, змагаліся за народнае шчасце, яны казалі сваё слова, а пра сучаснае каваленне і пра сябе Сяргей Панізінік гаворыць:

Мы пішам. І яны не ў
крыўдзе:
не вырас на паперы мох,
не атушыў цяпло сумлення,
не перарваў скразную
ніць,
бо ў кожным нерве
пакалення
струна Купалава звініць.

Новая кніжка Сяргея Панізініка — пра дабрату і вернасць, пра дружбу і адданасць Радзіме, народу, усім тым, каго любіш, каму жадаеш шчасця, кім ганарышся.

В. ВЯРХОЎСКАЯ.

Сяргей ПАНІЗНІК

МАЦЕЙ БУРАЧОК

І там ёсць беларусы
харошыя сябры.

Вучыў нас:
і верце, і дбайце...
І словы ішлі па зямлі
бацькоўскія:
«НЕ ПАКІДАЙЦЕ...»
Не кінупі мы... Не маглі.
Пакутна ня мелі
у горле
маўчальніцтва халады.
Мацей Бурачок,
...«НЕ УМЁРЛІ!»
А значыць, жывеш і ты!
«ЯК ТОЕ ЗЯРНО У ГАРЭХУ»
збудзілася ля людзей
ГАВОРКА мая,
бы рэха
з бацькоўскіх тваіх
грудзей.

Хоць мова мая
не ў страце,
але калі ёй служу,—
«Збароненае —
не пакідайце!»—
я й дзецям сваім кажу.

СЯБРЫ

Агонь мой белавусы,
гары, гары ў бары!
Нас клічучы: — Беларусы!
Яшчэ завуць: — Сябры!

Краінай-партызанкай
народжаная мы.
Лятуць за намі ў заўтра
гаркавыя дымы.

Трымай, арбіта, грузы,
насміхныя дары...

Дзе зямляка не ўбачыш!
Прайдзі усю зямлю,—
пачуеш кліч гарачы,
сыноўняе «Люблю!».
Не звыкшыся з прымусам
ад вечнае пары,
шануюць беларусы
імя сваё: — Сябры!

**І СВЕЦЦА
ЖЫЦЦЁ**

Журботнаю лічылаю
зязюльчына «ку-ку»...
Маё жыццё раснікаю
свіціцца ў каласку.
І не іскрой ілжываю
спыніць мой крохкі крок...
Трымайся, звон душы маёй,
мацуйся, каласок!

На полі бою горкага,
любоў, я твой салдат.
Сярод сяброў і ворагаў
святлела слова «брат».
І я прашу не міласці,
не белай цішыні...
Хачу быць братам смеласці
і братам дабрыні.

Мая адзінакроўная,
мы пройдзем праз асцё,
каб міласэрнай кропляю
святлілася жыццё.
Ты ратаўніца верная,
калі жыццё — жніўе...
Сястрыца міласэрная —
каханейка маё.

ЗАПРАШАЕМ ПРИГЛАШАЕМ

НА КУРСЫ ПАВЫШЭН- НЯ ХАРАВОГА І ТАНЦА- ВАЛЬНАГА МАЙСТЭР- СТВА

Паважаныя землякі!

Для тых з вас, хто кіруе гурткамі мастацкай самадзейнасці або ўдзельнічае ў іх, Міністэрства культуры Беларускай ССР і Беларускае таварыства «Радзіма» сёлета арганізуюць курсы павышэння харавога і танцавальнага майстэрства. Курсы будуць праводзіцца ў Рэспубліканскім інстытуце павышэння кваліфікацыі работнікаў культуры Беларусі ў Мінску з 6 па 27 верасня 1982 года.

Лекцыі аб сучасных беларускіх песнях і танцах, аб уплыве народнай творчасці на станаўленне і развіццё нацыянальнага мастацтва, а таксама набыццё практычных навыкаў у кіраванні хорам ці танцавальным калектывам — усё гэта прадугледжана праграмай.

Акрамя гэтага, вы пабываеце на рэпетыцыях лепшых калектываў мастацкай самадзейнасці і на іх канцэртах, будзеце мець магчымасць наведаць тэатры Беларускай сталіцы і музеі, аглядаць славутыя мясціны нашага горада-героя і яго ваколіцы.

Для тых, хто жадае прыняць удзел у курсах, паведамляем:

Вы аплываеце толькі праезд з краіны вашага пражывання да Мінска і зваротны шлях дадому.

Усе выдаткі, звязаныя з вашым знаходжаннем у Беларусі, бяра на сябе Міністэрства культуры БССР.

Аб сваім намеры прыехаць на курсы паведаміце не пазней 1 чэрвеня.

Калі ласка, напішыце, на якім аддзяленні (харэаграфіі, харавым, народных інструментаў) вы хацелі б займацца.

ЗАПРАШАЕМ ВАС НА КУРСЫ!

— ПИШИТЕ НАМ ПО СЛЕДУЮЩИМ АДРЕСАМ:

БССР, г. МІНСК-10, ул. СОВЕТСКАЯ, ДАМ № 9 МИНИСТЕРСТВО КУЛЬТУРЫ БССР.

НА КУРСЫ ПОВЫШЕ- НИЯ ХОРОВОГО И ТАН- ЦЕВАЛЬНОГО МАСТЕР- СТВА

Уважаемые земляки!

Для тех из вас, кто руководит кружками художественной самодеятельности или участвует в них, Министерство культуры Белорусской ССР и Белорусское общество «Радзіма» в этом году организуют курсы повышения хорового и танцевального мастерства. Курсы будут проводиться в Республиканском институте повышения квалификации работников культуры Белоруссии в Минске с 6 по 27 сентября 1982 года.

Лекции о современных белорусских песнях и танцах, о влиянии народного творчества на становление и развитие национального искусства, а также приобретение практических навыков в руководстве хором или танцевальным коллективом — все это предусмотрено программой.

Кроме этого, вы побываете на репетициях лучших коллективов художественной самодеятельности и на их концертах, будете иметь возможность посетить театры белорусской столицы и музеи, осмотреть достопримечательности нашего города-героя и его окрестности.

Для тех, кто пожелает принять участие в курсах, сообщаем:

Вы оплачиваете только проезд со страны вашего проживания до Минска и обратный путь домой.

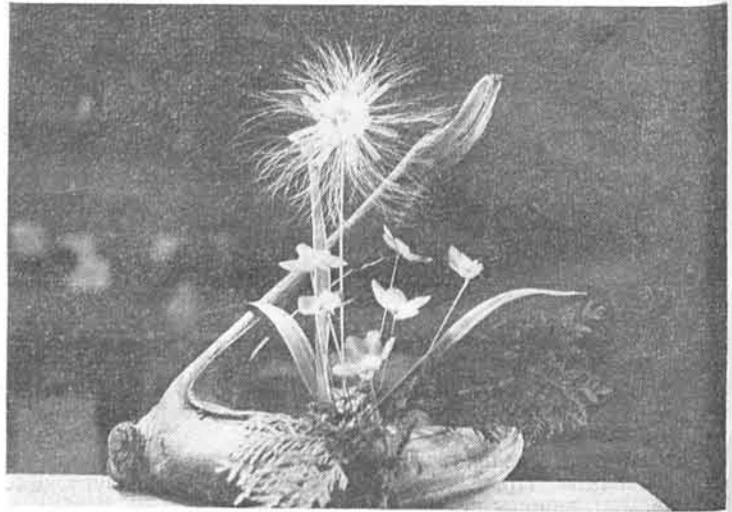
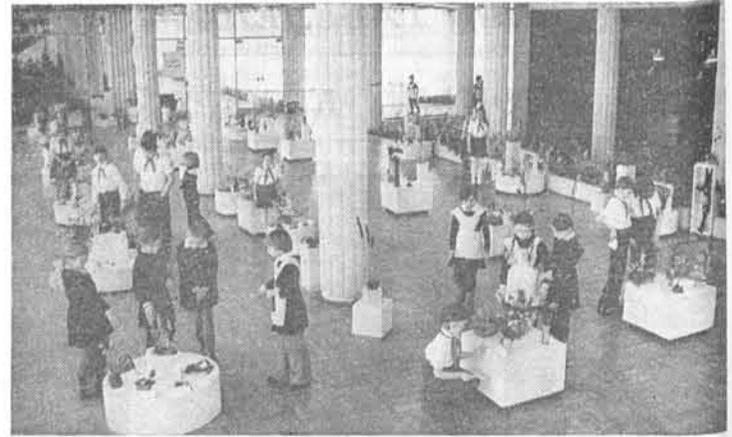
Все расходы, связанные с вашим пребыванием в Белоруссии, берет на себя Министерство культуры БССР.

О своем намерении приехать на курсы сообщите не позже 1 июня.

Пожалуйста, напишите, на каком отделении (хореографии, хоровом, народных инструментов) вы хотели бы заниматься.

ПРИГЛАШАЕМ ВАС НА КУРСЫ!

БССР, г. МІНСК-34, ул. ЗАХАРОВА, ДАМ № 23 БЕЛОРУССКОЕ ОБЩЕСТВО «РАДЗІМА».

На двары зіма. А тут, як у казцы, сустрэліся ўсе поры года. Расцвіў «Пень у вясновы дзень», а побач кружыць «Снегапад», гарыць букет «Восеньскі» і радуе яркімі фарбамі «Звон адыходзячага лета».

З усім нядаўна гэтая казка «жыла» ў выставачнай зале мінскага Дома настаўніка. А стварылі яе дзеці — удзельнікі гурткаў Рэспубліканскай станцыі юных натуралістаў.

З ранняй вясны да позняй восені, у паходах збіраюцца дзівосныя карэні, галінкі, лістота, шышкі... Многія расліны хлопчыкі і дзяўчынкі вырошчваюць самі на спецыяльных участках. А калі за вокнамі выпадае першы снег, спорыцца праца: выразаюць, вяжуць, складаюць кампазіцыі, прыдумваюць назвы, рытууюцца да традыцыйных выставак — ёсць дзе даць волю фантазіі і майстэрству. НА ЗДЫМКАХ: у выставачнай зале; «Беласнежка і сем гномаў».

ВЯЛІКІ ДОМЕНШЧЫК РАСІІ

[Заканчэнне.

Пачатак на 6-й стар.]

Міхаіл Канстанцінавіч, хаваючыся ад праследаванняў царскай паліцыі, вяртаецца на радзіму, у сваю вёску Казелле. Але і тут ён збірае мясцовых жыхароў, памешчыцкіх парабкаў, беднякоў і вядзе сярод іх рэвалюцыйную прапаганду. «За проізошние речей против власти» М. Курака быў арыштаваны і высланы на тры гады ў Валагодскую губерню. На арышт Куракі сяляне навакольных вёсак адказалі разгромам памешчыцкіх маёнткаў.

У 1909 годзе, адбыўшы тэрмін ссылкі, Міхаіл Канстанцінавіч вярнуўся ў Данбас, уладкаваўся на пасаду начальніка цэха металургічнага завода ў Юзаўцы (зараз Данецк). Тут ён многае зрабіў для развіцця доменнай справы, падрыхтоўкі кваліфікаваных спецыялістаў, канстрування айчынных доменных печаў.

Міхаіл Канстанцінавіч прыхільна сустрэў Вялікую Кастрычніцкую сацыялістычную рэвалюцыю і адразу стаў у першыя рады барацьбітоў за ўстаўленне Савецкай улады. Ён пераязджае ў Томск, дзе ўзначальвае работу па распрацоў-

цы праекта Кузнецкага металургічнага камбіната. Крыху пазней едзе ў Кузнецк, дзе абіраецца членам Кузнецкага рэвалюцыйнага камітэта, старшынёй Савета народнай гаспадаркі. Адначасова М. Курака ўзначальваў кіраўніцтва Паўднёвай групай капальняў Кузнецкага басейна. Тут ён уступіў у рады Камуністычнай партыі. У думках ён ужо ўяўляў сабе новы, велізарны камбінат, новай канструкцыі доменныя печы з шырокім прымяненнем механізацыі. Але не давялося Міхаілу Канстанцінавічу ўбачыць здзейсненую сваю мару. 8 лютага 1920 года ад тыфу памёр Вялікі доменшчык Расіі. Новы камбінат будавалі пад кіраўніцтвам яго паплечніка і вучня І. Бардзіна.

М. Курака пахаваны на тэрыторыі Кузнецкага металургічнага камбіната. На яго магіле абеліск з надпісам: «Вялікі майстар доменнай справы М. К. Курака. 1872—1920 гг.».

Краснапольцы, ды і ўсе беларусы ганарацца сваім слаўным землякам, імя якога залатымі літарамі ўпісана ў гісторыю развіцця айчынай металургіі.

Сямён СЯМЕНАУ.

(порт)

«ЗАЛАТЫЯ» НАШЫ ХЛОПЦЫ

Гандбалісты мінскай каманды СКА Аляксандр Каршакевіч і Юрый Шаўцоў — чэмпіёны свету. Гэта радасная вестка прыйшла з заходнегерманскага горада Дортмунда. Зборная Савецкага Саюза ў фінальным паядынку выйграла ў спартсменаў Югаславіі з лікам 30:27.

У айчынным і замежным друку адзначаецца выдатная гульня выхаванцаў беларускага гандбола Аляксандра Каршакевіча і Юрыя Шаўцова.

ДВА РЭКОРДЫ ТАРАНЕНКІ

У сталіцы Савецкай Кіргізіі горадзе Фрунзе завяршыўся буйны міжнародны турнір штангістаў «Кубак дружбы».

Найбольшую колькасць першых месц занялі савецкія асілі. Сярод герояў гэтых спаборніцтваў значыцца і мінчанін Леанід Тараненка. Ён устанавіў два новыя рэспубліканскія рэкорды. Спачатку ў рыўку — 197,5 кілаграма, а пасля і ў суме мнагабор'я — 432,5 кілаграма.

МЕДАЛІ ў СІХ ПРОБ

Галоўная навіна ў спартыўным жыцці краіны — пятая зімовая Спартакіяда народаў СССР, якая прайшла ў Краснаярску.

На ёй выдатна выступілі прадстаўнікі Беларусі. У іх актыве ёсць медалі ўсіх проб. Так, у двухбор'і перамог мінчанін Аляксандр Пектубаеў. У лыжнай гонцы на пяць кіламетраў першай на фінішы была юніёрка з Віцебска Наталля Ушакова. Другое месца ў канькабежцы з Оршы Ігара Жалязоўскага. Бронзавай узнагароды ў лыжнай гонцы на 15 кіламетраў удастоены юніёр з Мінска Аляксандр Кузняцоў.

ПОСПЕХ БАРЦОЎ

Вялікім поспехам савецкіх барцоў класічнага стылю завяршыўся міжнародны турнір у ФРГ. Нашы спартсмены заваявалі сем першых і два другія месцы ў асабістым заліку. І ў камандным заліку зборная СССР намнога апырэдзіла барцоў ГДР, ЗША, Аўстрыі, Югаславіі і іншых краін.

Як заўсёды, упэўнена выступіў на турніры Ігар Каньгін з Віцебска.

СПАБОРНІЧАЮЦЬ ЛЁГКААТЛЕТЫ

У Італіі прайшоў зімовы чэмпіянат Еўропы па лёгкай атлетыцы.

З беларускіх спартсменаў найбольш удала выступіў Геннадзь Валюкевіч. У трайным скачку ён заваяваў сярэбраны медаль.

У гэты ж час мацнейшыя лёгкаатлеты планеты ўдзельнічалі ў спаборніцтвах па марафонскаму бегу ў Грэцыі. І тут беларускі спартсмен Уладзімір Котаў стаў сярэбраным прызёрам.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.

Зак. 547